

Un lloc i un temps

Text > JORDI DAUSÀ

Poques vegades una novel·la té un títol tan encertat. *Un lloc en el temps* és el darrer artefacte literari de Quim Español (Girona, 1945), i els seus vertaders protagonistes són, en efecte, el lloc —els volts de Banyoles i Mata— i el temps. El llibre està dividit en dues parts que es van alternant. La primera és relativa a la infància, i es pot llegir quasi com una memòria amb deixos de *Bildungsroman* o novel·la d'aprenentatge. El nen narrador vivia a Girona i passava temporades al Pla de l'Estany, de manera que som davant un d'aquells personatges que coneixen bé un lloc, però encara són capaços de meravellar-se o d'estranyar-se per alguns fets del dia a dia. Aquesta percepció dual és, potser, el punt més fort de la novel·la.

Per tal de retratar —amb nostàlgia, per descomptat— el paradís perdut que és la infància, Español desplega un arsenal impressionant de recursos que fan que el lector devori pàgina rere pàgina sense adonar-se'n. Aquest fet té un mèrit especial si tenim en compte que no hi ha un argument poderós que lligui les escenes i els fets, que van fluïnt amb un desordre fascinant, alhora que calculat. Si bé es presenta un conflicte clàssic entre dues famílies, una de franquista i una de republicana, el leitmotiv del llibre no és

pas aquesta rivalitat (que es presenta d'una manera una mica massa superficial i deixa el lector amb ganes de més), sinó la fermesa de l'autor a l'hora de convertir la poesia en prosa.

La segona part del llibre és el retorn de l'autor, ja adult, als paratges de la seva infància, la investigació que fa dels personatges del seu passat i, en concret, de les dues famílies enfrontades. Els moments en els quals retroba personatges d'abans són de traca, i és impossible no commoure's quan resol enigmes que havien romàs indesxifrables durant anys, com ara la identitat de la salvadora d'un vailet moribund.

Español retrata amb perícia la classe pagesa d'abans. En aquests moments, la novel·la adquireix aires planians —de fet, en algun moment fa referència directa a l'escriptor empordanès. Els costums, els petits rituals, els detalls del dia a dia i la vida a pagès són descrits amb una barreja de melangia i curiositat d'antropòleg, i constitueixen un altre dels pilars de l'obra.

El detonant del llibre, una autèntica magdalena de Proust, és un poema que rep l'autor, i que dona el tret de sortida a la riuada de records. El text té una versemblança total, i fa que el lector es passi l'estona preguntant-se si llegeix autoficció, una novel·la convencional o una biografia seguida d'una investi-

ESPAÑOL, Quim.

Un lloc en el temps. Barcelona: Edicions de 1984, 2022. 224 p.

gació. Però l'autor, repetim, no vol pas fer una novel·la procedimental, sinó que busca una excusa per deixar fluir records, anècdotes, personatges i fets del seu passat, viscuts, sentits o imaginats. I ho fa d'una manera magistral.

En conjunt, una delícia cuinada a foc lent, que fa olor de cassola de pagès i que es desfà a la boca.

Una Rodoreda poeta entra en el món d'Ulisses

Text > DANI VIVERN

No és que sigui obligat, però sovinteja el costum, entre els literats, d'inspirar-se en els clàssics grecs i llatins. Dit sigui de passada, és un costum molt sa i que no s'hauria de perdre, tal com deia Goethe: «De tots els pobles, els grecs són els que han somiat més bé la vida». Així ho devia entendre Mercè Rodoreda quan es va fixar en l'*Odissea* per compondre el recull inacabat de poemes que va voler titular *Món d'Ulisses*. Sí: he escrit poemes. Perquè Rodoreda no es va limitar

a la prosa. Cal dir que la seva motivació va tenir molt a veure amb les circumstàncies en què es va trobar durant el seu exili francès. La ruptura sentimental amb Armand Obiols, la precarietat econòmica i la influència decisiva de Carner són alguns dels factors a què hauríem d'atribuir la seva incursió en la lírica.

Tot això ens ho explica amb molt de detall Jordi Julià, poeta i doctor en teoria de la literatura i literatura comparada per la UAB, a l'assaig *L'Odissea*

de Mercè Rodoreda, que ha merescut el segon Premi d'Assaig Ricard Torrents Bertrana. El títol és ben escaient: fa una referència explícita al periple físic i mental que Rodoreda va viure després de la Segona Guerra Mundial en terres franceses, però alhora ens predisposa a endinsar-nos en l'extens comentari que Julià fa dels poemes amb què l'autora reescriu, a la seva manera, l'*Odissea*. En la seva interpretació del mite, Rodoreda deixa entreveure les seves frustracions personals, però també la

Versió doble d'una vida

Text > ADRIANA BÀRCIA JOSÉ

No és inaudit trobar una obra escrita a quatre mans. En el còmic és una pràctica habitual que guionista i dibuixant comparteixin coberta. També n'hi ha que s'ho fan tot i d'altres que es reparteixen la feina. Andreu Martín i Jaume Ribera, per exemple, es van conèixer quan eren guionistes de l'Editorial Bruguera i des de llavors han format un tàndem prou fructífer. La seva primera obra, *No demanis llobarro fora de temporada*, va guanyar el Premio Nacional de Literatura Infantil y Juvenil (1989). En canvi, a *El secret del meu turbant* (2010), Agnès Rotger hi va posar la forma i Nàdia Ghulam el contingut. I, finalment, Prudenci i Aurora Bertrana van elaborar *L'illa perduda* (1935); ell li va fer escollir el tema i tots dos es van compenetrar per escriure'n les parts corresponents.

Per tant, de tàndems, n'hi ha de tots colors. És possible que tot plegat es dilueixi quan es tracta d'un sol text. S'hi pot percebre la ploma de cadascú o no. Aquest no és el cas de *Doble vida*, l'obra d'Àngels Bassas i Salvador Macip, que ja havien col·laborat a *La maleta de la memòria* (2019). Aquest cop ens expliquen una història d'amor passional i obsessiu protagonitzada per dos personatges que han superat la quarantena: la Sílvia i en Robert. Ambdós punts

de vista estan separats perquè el llibre és reversible: podem triar llegir primer la narració de la Sílvia i, després, girar el llibre i complementar-la amb la d'en Robert, o viceversa. En aquest sentit, Bassas adopta el punt de vista de la Sílvia i Macip, al seu torn, encarna el d'en Robert. Per tant, queda clara la línia que separa les veus i, alhora, les mirades sobre el quid de la qüestió.

Quant a l'argument, la Sílvia és una dona que va patir una violació el dia que s'havia de graduar a la facultat de medicina, i en Robert, amb qui encetava una relació, no va fer res per aturar-la. Aquest trauma persegueix la protagonista, una pediatra amb un fill autista, en Marc, fruit d'una relació en què va patir abusos masclistes per part del pare absent, en Jongen. Per la seva banda, en Robert és un cirurgià plàstic arrelat a Marsella amb dona i fills. Simbolitza un èxit de cartró pedra, perquè, en realitat, amaga una profunda insatisfacció emocional. La història arrenca quan coincideixen en un sopar de la promoció d'estudiants de medicina. I, en aquest punt, es desferma la passió.

No esguerrarem la continuació de l'argument, però el lector avesat a aquest tipus d'històries ja se'n pot imaginar la resolució, encara que el gir final és força inesperat. En tot cas, el

voluntat de l'heroi de sobreposar-se a les dificultats tot inspirant-se en el retrobament amb la pàtria i amb si mateix: en un dels sonets, que s'inspira en el terrífic passatge de les sirenes, l'autora clou la descripció dramàtica amb un salt meditatiu que en forma el tercet final: «Si buit de mi pogués caminar enrere, | donaria el que soc per ésser el que era: | ulls admirats i cor sense doblec». Voluntat de sobreviure...

El treball de Jordi Julià és una obra homèrica en si mateixa: no és una

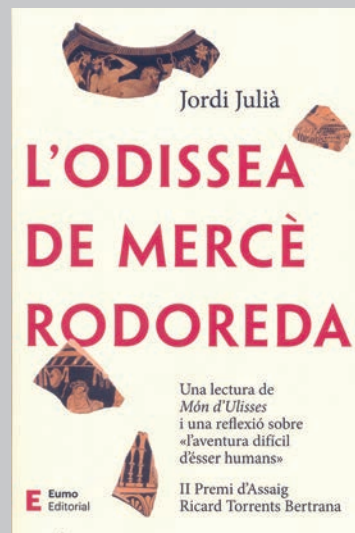
lectura per a pusil·lànimes. Cal tenir unes mínimes nocions sobre mètrica, conèixer el mite d'Ulisses i estar disposat a navegar entre referències literàries abundoses, uns Escil·la i Caribdis per a lectors no avesats. Però tots aquells que superin feliçment aquests esculls erudits arribaran a conèixer una faceta ben poc difosa de Mercè Rodoreda i, tot al·ludint a Kavafis, podran dir que després del llarg viatge hauran après què volen dir les Ítaques.

BASSAS, Àngels; MACIP, Salvador. *Doble vida*. Barcelona: Columna, 2022. 304 p.

que és realment abassegador de l'obra és com s'hi descriu la suposada maduresa entre els quaranta i els cinquanta. És decebedor descobrir que s'és un clíxé: heterosexual emocionalment traumatitzat que decideix emmascarar el seu propi buit a través del sexe moralment prohibit, o sigui, fora de la rutina de la parella estable, per ocupar la vacant d'una mitja taronja volàtil.

En temps del «només sí és sí», aquesta obra no decep; ara bé, potser hauria estat interessant que Bassas acceptés desenvolupar el punt de vista del protagonista, i Macip, el de la protagonista. I és que posar-se al lloc de l'altre pot ser un clíxé, però, en el fons, també és la clau.

JULIÀ, Jordi. *L'Odissea de Mercè Rodoreda*. Vic: Eumo Editorial, 2022. 247 p.